Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Lausuntopyyntönne 3.10.2018, HE 96/2018 vp

MAAHANMUUTTOVIRASTON LAUSUNTO EHDOTUKSESTA LAIKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ

Maahanmuuttovirasto kiittää lausunnonantamismahdollisuudesta ja kuulemiskutsusta. Maahanmuuttovirasto kiinnittää lausunnossaan huomiota maahanmuuttohallinnolle merkityksellisiin ehdotuksen osioihin seuraavasti. Osa huomioista saattaa olla työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntoon vaikuttamattomia.

Vastaanottopalvelut ja kuntaan ohjaaminen

Maahanmuuttovirasto järjestää turvapaikanhakijoille vastaanottolaissa (746/2011) taatut vastaanottopalvelut. Oleskeluluvan saanut henkilö on oikeutettu vastaanottopalveluihin niin pitkään, että hänet voidaan ohjata kuntaan tai hän itse hankkii itselleen asunnon vastaanottokeskuksen ulkopuolelta. Kun kuntapaikkoja on tarpeeseen nähden liian vähän, oleskeluluvan saaneet henkilöt voivat monesti jäädä kuukausiksi vastaanottokeskukseen, jolloin he ovat edelleen Maahanmuuttoviraston järjestämien vastaanottopalveluiden piirissä.

Hallituksen esityksessä kuvattujen pakolaisten vastaanotosta sopineiden kuntien lukumäärä ei yksinään osoita kuntaan ohjaamisen tehokkuutta. Vastaanotosta sopiminen ei velvoita kuntaa tarjoamaan aktiivisesti kuntapaikkoja eikä tällaisen kunnan mukaantulo suoraan edistä vastaanottokeskuksista kuntaan ohjaamista.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kuntapaikkoja on käytännössä voitu tarjota yksin tulleille alaikäisille. Näin onkin, mutta heillekin on pystytty tarjoamaan kuntapaikkoja usein monien kuukausien viiveillä, jonka vuoksi henkilöiden oleskelu vastaanottokeskuksissa pitkittyy ja kotoutumisen edistäminen kunnassa viivästyy. Kaikki ELY-keskukset eivät myöskään kyenneet reagoimaan tarpeeksi nopeasti muuttuneeseen turvapaikanhakijatilanteeseen v.2015-2016.

Hallituksen esityksessä on todettu, että vastaanottokeskusten avustama kuntiin muutto on muodostunut yhtä suureksi tai jopa suuremmaksi kuin muutto ELY-keskusten neuvottelemille kuntapaikoille. Todellisuudessa vastaanottokeskuksista siirrytään kuntaan muutoin kuin ELY-keskusten neuvottelemille kuntapaikoille kolmessa tapauksessa neljästä. Reilu enemmistö kuntaan siirtymisistä tapahtuu siis ohi pääasialliseksi tarkoitetun menettelyn. Tämä on taas tarkoittanut vastaanottokeskuksille huomattavaa lisätyötä tehtävään, joka lainsäädännön näkökulmasta kuuluisi ensisijaisesti toiselle viranomaiselle. Myös itsenäisesti kuntaan siirtyvät käyttävät siirtymisvaiheessa usein aktiivisesti vastaanottokeskusten sosiaali- ja ohjauspalveluita. Itsenäistä siirtymistarvetta ei mahdollisesti olisi näin paljon, jos laadukkaita kuntapaikkoja olisi jatkuvasti tarjolla riittävä määrä.

Yleisempänä ongelmana kuntapaikoissa Maahanmuuttovirasto haluaa tuoda esiin kuntapaikkojen sijainnin. Kuntapaikan ja olosuhteiden kunnassa täytyisi olla

PL 10, 00086 Maahanmuuttovirasto
puh. 0295 430 431
faksi 0295 411 720
PB 10, 00086 Migrationsverket
tfn 0295 430 431
fax 0295 411 720
P.O. Box 10, 00086 Maahanmuuttovirasto, Finland
tel. +358 295 430 431
fax +358 295 411 720

sellaiset, että alueella olisi mahdollisuus lähteä rakentamaan elämää pitkäjänteisesti ja ettei henkilö mahdollisesti muuttaisi kunnasta eteenpäin.

Maakunnat kotoutumispalveluiden järjestäjinä

Ehdotuksen toteutuessa maakunta vastaisi henkilöiden kuntaan ohjaamisesta. Maakunnan vastuita kuntaan ohjaamisessa ei kuitenkaan esityksessä avata eikä niitä verrata vastaanottokeskusten kuntaan ohjaamisessa avustamiseen. Samoin maakunnan tarkemmat tehtävät kuntaan ohjaamisessa jäävät esityksessä esittelemättä. Kotoutumisen edistämisestä annetun lakiehdotuksen 38 §:n 3 momentissa tosin mahdollistetaan asetuksella tarkempien säännösten antaminen kuntaan ohjaamisessa noudatettavista menettelytavoista, mutta perustelujen mukaan tämä mahdollisuus on tarkoitettu tilanteisiin, joissa kuntaan ohjaamisen ei suju hallitusti. Maakunnan ja vastaanottokeskusten välinen vastuun- ja tehtävänjako on maahanmuuttohallinnolle keskeinen resurssien kohdentamiseen vaikuttava kysymys. Yksinkertaistettuna maakunnan järjestämien laadukkaiden, määrältään riittävien kuntapaikkojen säännöllisen tarjonnan jäädessä kysyntää vähäisemmäksi, joutuu vastaanottokeskus paikkaamaan tarvetta ohjaamalla omaa henkilöresurssiaan kuntaan ohjaamiseen liittyvien palvelujen tarjoamiseen. Samoin Maahanmuuttoviraston järjestämisvastuulla olevien vastaanottopalvelujen tarve ja kustannukset kasvavat.

Hallituksen esityksen perusteella jää epäselväksi, koordinoiko joku taho maakuntien kuntaan ohjaamistoimintaa. Vuosien 2015-2016 turvapaikanhakijatilanteen toistuessa kuntapaikkoja ei pystyttäisi tarjoamaan lähellekään riittävästi kunkin maakunnan erillisin toimin, vaan toimintaa pitäisi koordinoida valtakunnallisesti kuntapaikkojen ennakoivan luomisen tehostamiseksi.

Maakuntien vastuuta ja tehtäviä koskevaa sääntelyä olisi Maahanmuuttoviraston mielestä terävöitettävä esityksessä niin, että maakuntien ensisijainen vastuu kuntapaikkojen järjestämisessä näkyisi selvästi laissa samoin kuin ne tehtävät, jotka maakuntien olisi tehtävä järjestämisvastuunsa täyttääkseen. Myös maakuntien toiminnan koordinoinnista säätäminen olisi tarpeen, jotta voitaisiin varautua nykyistä paremmin poikkeuksellisiin kuntapaikkatarpeisiin.

Kuntaan ohjaamista koskevat tiedot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan nykyisen kuntaanosoitusrekisterin tietosisällön siirtämistä ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmässä käsiteltäväksi. Maahanmuuttovirasto on osallistunut tämän uudistuksen valmisteluun ja pitää ehdotettua muutosta kannatettavana.

Kuntaan ohjaamista koskevien tietojen käsittelyä ehdotetaan säädeltäväksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) kumoavaksi tarkoitetulla lailla henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Maahanmuuttovirasto olettaa, että kuntaan ohjaamista koskevia tietoja sääntelevä 39 § kotoutumisen edistämisestä annettavassa laissa ei tule voimaan, jos kuntaan ohjaamista koskevien tietojen sääntely hyväksytään osaksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettavaa lakia. Kotoutumisen edistämisestä ehdotettuun lakiin sisältyvä säännösehdotus kuntaan ohjaamista koskeviksi tiedoiksi ei vastaa sääntelytekniikaltaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettavaan lakiin ehdotettua henkilötietojen

käsittelyperusteista sääntelytapaa. Kotoutumisen edistämisestä annetun lakiehdotuksen 39 § sääntelisi myös tietosisältöä tarkemmin kuin mitä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettavassa lakiehdotuksessa tullaan ehdottamaan tietosisältösääntelyksi. Maahanmuuttovirasto ei kuitenkaan tässä yhteydessä arvioi kotoutumisen edistämisestä annetun lakiehdotuksen 39 §:ää enemmälti sillä oletuksella ettei sitä tarvitse soveltaa yhdessä Eduskunnan käsittelyyn myöhemmin tulevan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettavan lain kanssa.

Kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiehdotukseen ei sisälly säännöstä nykyisessä kuntaanosoitusrekisterissä olevien tietojen siirtämisestä ulkomaalaisasioiden sähköiseen käsittelyjärjestelmään UMAan. Maahanmuuttovirasto olettaa ettei näitä tietoja ole tarkoituskaan siirtää Maahanmuuttoviraston hallinnoimaan tietojärjestelmään.

Korvauksen maksaminen

Kotoutumisen edistämisestä annetun lakiehdotuksen 48 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa väitetään, että Maahanmuuttovirasto käsittelisi manuaalisesti automaattisiin maksatusehdotelmiin sisältymättä jääneiden kuten väestötietojärjestelmässä turvakiellon omaavien henkilöiden tiedot. Maahanmuuttovirasto ei kuitenkaan tee tällaista manuaalista käsittelytyötä vaan esimerkiksi turvakiellon omaavat henkilöt eivät sisälly maksatusehdotelmiin, jotka Maahanmuuttovirasto toimittaa KEHA-keskukselle laskennallisten kuntakorvausten maksamiseksi.

Ylijohtaja Jaana Vuorio

Tulosalueen johtaja Kaj Välimäki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Maahanmuuttovirasto 09.10.2018 klo 11:13. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, tyv@eduskunta.fi

Tiedoksi
- Sisäministeriön maahanmuutto-osasto
- Maahanmuuttovirastossa
  - apulaispäällikkö
  - talousjohtaja
  - tietohallintojohtaja
  - turvapaikkayksikön johtaja
  - vastaanottoyksikön johtaja